

Asia: VN/10831/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Väliotsikot

Yleiset huomiot mietinnöstä ja siihen sisältyvistä ehdotuksista sekä ympäristörikosdirektiivin velvoitteiden täytäntöönpanosta

Monista uusista tekotapalisäyksistä ja täsmennyksistä huolimatta ehdotettu sääntelykokonaisuus vaikuttaa selkeältä ja loogiselta. Säännösten soveltamisen kannalta tärkeitä ovat keskeisten käsitteiden määritelmät, jotka pääosin löytyvät aineellisoikeudellisesta lainsäädännöstä.

Huomiot syyteoikeuden vanhentumista koskevista ehdotuksista (rikoslain 8 luvun 1 §:n 4 momentti)

-

Huomiot rikoslain 9 luvun 5 §:ään ehdotettavista, yhteisösakon asteikkoa koskevista muutosehdotuksista sekä ehdotuksista pakoterikoksia koskevan yhteisösakon asteikon osalta (rikoslain 46 luvun 13 §)

Yhteisösakon asteikon korotus ja päivittäminen ajankohtaiselle tasolle on kannatettavaa. Lain soveltamisen kannalta on myös selkeämpää, että kaikkiin yhteisösakon soveltamisalan piirissä oleviin rikoksiin sovelletaan samoja asteikoita. Ehdotettu asteikko vaikuttaa riittävän laajalta, jotta siinä tulee huomioon otetuksi erilaiset teot ja erikokoiset yritykset. Myös oikeushenkilön rangaistusvastuun laajentaminen ehdotettuihin uusiin rikosnimikkeisiin on kannatettavaa.

Huomiot törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä ja terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskeviin pykäliin ehdotettavista muutoksista (rikoslain 15 luvun 10 § ja 34 a luvun 1 §) sekä niihin liittyvistä muutosehdotuksista (rikoslain 1 luvun 7 § ja 34 a luvun 15 §)

-

Huomiot ympäristön turmelemista koskevaan pykälään (rikoslain 48 luvun 1 §) ehdotettavista muutoksista

- a) 1 momentti
- b) 2 momentti
- c) 3 momentti
- d) ehdotettava uusi 4 momentti

Hovioikeus ei vastusta ehdotettua ympäristön turmelemiseen liittyvän rangaistussääntelyn ankaroitumista ja laajentamista. Ottaen huomioon muutoksilla tavoitellut päämäärät vahvistaa ympäristön suojelua ja tehostaa aineellisen ympäristölainsäädännön noudattamista hovioikeus kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että kiinnijäämisriskin lisääminen on huomattavasti tehokkaampi keino kuin pelkkä sanktioiden ankaroittaminen.

Huomiot ympäristörikkomusta ja tuottamuksellista ympäristön turmelemista koskeviin pykäliin (rikoslain 48 luvun 3 ja 4 §) ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot ehdotettavista uusista jäterikosta ja törkeää jäterikosta koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 luvun uudet 4 a ja 4 b §:t)

-

Huomiot ehdotettavista uusista ilmakehän heikentämistä ja törkeää ilmakehän heikentämistä koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 luvun uudet 4 c ja 4 d §:t)

-

Huomiot ehdotettavista uusista ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikosta ja törkeää ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikosta koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 luvun uudet 4 e ja 4 f §:t)

-

Huomiot ehdotettavasta uudesta vieraslajirikosta koskevasta rangaistussäännöksestä (rikoslain 48 luvun uusi 4 g §)

-

Huomiot luonnonsuojelurikosta koskevaan pykälään (rikoslain 48 luvun 5 §) ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot ehdotettavasta uudesta ympäristön tuhoamista koskevasta rangaistussäännöksestä (rikoslain 48 luvun uusi 5 b §)

-

Huomiot ulkomaiselta alukselta talousvyöhykkeellä tehtyä ympäristörikosta koskevaan pykälään ehdotettavista muutoksista (rikoslain 48 luvun 10 §)

-

Huomiot rikoslain 48 ja 48 a lukuun ehdotettavista uusista soveltamisalasäännöksistä, jotka koskevat tietyissä tilanteissa luvan nojalla toimimisen rinnastamista ilman lupaa toimimiseen (rikoslain 48 luvun 7 a § ja 48 a luvun 4 b §)

-

Huomiot ehdotettavista uusista metsäkatorikosta ja törkeää metsäkatorikosta koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 a luvun uudet 3 c ja 3 d §:t) sekä oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevaan rikoslain 48 a luvun 6 a §:ään ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot pakkokeinolakiin ja poliisilakiin ehdotettavista muutoksista

Huomioon ottaen tarkoitus tehostaa ympäristörikosten selvittämistä ehdotetut muutokset pakkokeinolakiin ovat perusteltuja.

Huomiot kansalaisuuslakiin, rajavartiolaitoslakiin ja Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annettuun lakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot hankintalakiin ja erityisalojen hankintalakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot rikosrekisterilakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot merenkulun ympäristönsuojelulakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot luonnonsuojelulakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot Suomen talousvyöhykkeestä annettuun lakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annettuun lakiin ehdot

-

Huomiot EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista annettuun lakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot muista ehdotettavista lainsäädäntömuutoksista

-

Huomiot ympäristörikosdirektiivin säännöksistä, joiden ei mietinnössä katsota edellyttävän lainsäädäntömuutoksia

-

Huomiot ehdotusten pääasiallisten vaikutusten tarkastelusta

Esityksessä on tunnistettu tapausten lisääntyminen sekä se, että nyt kyseessä olevat ympäristörikokset ovat kaikissa rikosprosessin vaiheissa runsaasti aikaa ja työtä vaativia rikoksia. Tuomioistuimissa tapauksia käsitellään sekä pakkokeinoasioina että rikosasioina. Myös koulutukseen on osoitettava resursseja.

Hovioikeuden näkemyksen mukaan tällaisen lainsäädäntöhankkeen toteuttaminen edellyttää myös sitä, että tapausten käsittelyyn osoitetaan jo alun alkaen riittävät resurssit jokaiseen prosessiketjun osaan, myös tuomioistuihin hovioikeudet mukaan lukien. Pelkkää viranomaisvoimavarojen riittävyyden jälkikäteistä seurantaa ei voida pitää riittävänä.

Esitysehdotuksessa todetaan talouspoliittinen ministerivaliokunnan linjanneen, että tehtävät resursoidaan pääsääntöisesti luopumalla olemassa olevista tehtävistä tai tehostamalla nykyisten tehtävien hoitamista, ja että linjaus tarkoittaa tehtävien hoitamista nykyisten määrärahojen puitteissa. Esityksessä ei ole kuitenkaan esitetty minkäänlaisia konkreettisia ratkaisuja sen osalta, miten esityksen vaikutukset käytännössä huomioidaan tuomioistuimissa. Hovioikeus toteaa, että esityksestä on jäänyt puuttumaan talouspoliittisen ministerivaliokunnan edellyttämät lakiehdotukset vastaavansuuruisten olemassa olevien tehtävien poistamisesta taikka siitä, miten nykyisiä tuomioistuinten tehtäviä tehostetaan. Tehtävien tehostamisen osalta hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että tuomioistuinten tehtävät ja siellä noudatettava menettely perustuvat lakiin.

Huomiot muita toteuttamisvaihtoehtoja koskevasta arvioinnista

-

Huomiot suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevasta jaksosta

Ehdotuksessa tunnistetulla tavalla muutosehdotuksiin liittyy haasteita eräiden keskeisten kriminalisointiperiaatteiden näkökulmasta. Vaikka ehdotuksessa on varsin laajasti avattu ja perusteltu ehdotettua sääntelyä tästä näkökulmasta, on perustuslakivaliokunnan kannanotto joka tapauksessa perusteltua pyytää.

Muut huomiot

-

Lehtonen Elina
Helsingin hovioikeus - Lausunnon on valmistellut hovioikeudenneuvos Jenny Öberg. Hovioikeuden presidentti Asko Välimaa.